

ДО ПИТАННЯ ПРО ЦІННОСТІ: ТРАНСГУМАНІЗМ ЧИ НЕ-ГУМАНІЗМ

Мелякова Юлія Василівна,

к. ф. н., доцент
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна

Вступ./Introduction. Трансгуманізм можна назвати подоланням гуманізму, зокрема ціннісної ієрархії гуманізму. Сучасна утилітарна етика відмовилася від поняття "вищі цінності". Новітні цінності отримують цинічну ситуативну логіку і розсипаються в горизонтальному і динамічному просторі матриці, що вербально, але ефективно систематизує людську духовність.

Ціль роботи./Aim. Актуалізувати проблему моральних цінностей в горизонті філософії трансгуманізму, дати етичну оцінку антропологічної концепції транслюдини та її свобод.

Матеріали і методи./Materials and methods. Для аксіологічного аналізу футурологічного образу людини в рамках парадигми метамодерну використані раціонально-індивідуалістичний і гуманістичний підходи, принципи конс'юмеризму, віртуальності, симулятивності, дискурсивності, метод рефлексії, деконструкції, феноменологічний та герменевтичний методи.

Результати і обговорення./Results and discussion. Сучасна людина, визначена прогресивними теоретиками як транслюдина – перехідна стадія на шляху до постлюдини – сформувала нову ієрархію цінностей, на вершині якої знаходиться задоволення. Хоча, на думку багатьох вчених (наприклад, П. Шрандбрінка зі Стокгольма), цінності тепер зовсім позбавлені вертикальної структури, не ієрархізовані і знаходяться в горизонтальних, альтернативних конфігураціях та періодично викликаються звідти суто суб'єктивною цинічно-раціональною потребою суб'єкта [1].

Окремою галуззю антропологічної свободи є, в свою чергу, свобода задоволень. Вона стоїть в авангарді всіх досяжних свобод постлюдини. Одним з головних завдань трансгуманізму, що формулюються на численних міжнародних форумах Асоціації трансгуманістів і закріплені в офіційних її деклараціях, є "збільшення рівня щастя людини", в тому числі шляхом боротьби проти страждань. Серед рекомендованих засобів досягнення задоволення – анксиолітики (засоби проти страху і тривожності), анальгетики (засоби проти болю), ентактогени і антидепресанти (засоби короточасного придушення негативних почуттів) допінги і ноотропи, а також очікувані вченим світом технології, на які буде покладено завдання збільшення задоволення людини. Серед таких: системи телеприсутності, інтерфейси "мозок-комп'ютер", нейропротезування і моделювання мозку, перенесення "Я" людини на синтетичний субстрат – штучне тіло (тіло-аватар) і т. п [2].

У гонитві за щастям, трансгуманісти використовують досить раціонально-меркантильні прийоми, що позбавлені всілякої моральності і духовного альтруїзму. Так, сьогодні в науковому світі популярні концепції Ніка Бострома і Девіда Пірса про свержорганізми як результат перетворення різного роду матерії у Всесвіті. Шведський філософ Н. Бостром, виходячи з гіпотетичного припущення, що людство живе в симульованому всередині комп'ютера світі, констатує абсолютну відсутність у нього шансів на порятунок. Адекватно прогресу технологій безупинно зростає їх кількість, частка в досвіді людини і якість симуляцій, а вартість падає. Це відкриває перспективу перетворення всієї Землі в "комп'ютроніум" – один величезний обчислювальний пристрій – штучний інтелект, який саморозвивається і дасть можливість симулювати одночасно 10^{13} віртуальних цивілізацій, подібних до нашої. На думку Н. Бострома, не можна сказати точно, що комп'ютроніум неможливий в принципі, оскільки людям властиво бачити сни, які не відрізняються від реальності (тобто є якісною симуляцією), а значить, за допомогою генетичних маніпуляцій можна виростити супермозок, який би бачив сни безперервно. Філософ стверджує: імовірність того, що ми

знаходимося в симуляції, на багато порядків вище, ніж вірогідність того, що ми реальна цивілізація [3]. Істотно, що комп'юترونіум буде оптимізований не тільки під максимально швидке мислення і обчислення, а й під отримання максимально можливого задоволення. Заради реалізації цієї мети допускається навіть знищення всіх інших істот у Всесвіті.

У свою чергу, легендарний британський євангеліст, рок-музикант, філософ-утилітарист і член Британського Інституту Безсмертя і Фонду продовження життя "творець раю" Д. Пірс у своїй роботі "Гедоністичний імператив" закладає основу окремого футурологічного напрямку – гедоністичного трансгуманізму [4]. Його теорія цінностей так само натуралістична, як і Н. Бострома [5]. Це амбітний аболіціоністський проект про усунення страждань у розумному житті за допомогою генної інженерії і нанотехнологій. Новий вид нейронної архітектури, заснованої на успадкованих градієнтах щастя, дозволить людині перестати бути рабом природних інстинктів, довільно і самостійно регулюючи рівень свого задоволення, навчившись отримувати його від будь-якої діяльності. Ці технології зможуть штучно програмувати потреби і власні мотивації людини. Психічний біль, також як і фізичний, може бути повністю виключений з нашого життя.

Так, Д. Пірс схиляється до ідеї "утіліترونіума" – гіпотетичного надщасливого свержорганізму, якому для максимізації щастя потрібне збільшення власної маси тіла. Якщо така істота виникне на Землі, і її середнє задоволення буде непропорційно перевершувати задоволення інших істот, то для неї буде морально виправданим знищити все живе на Землі, привласнивши ресурси [4]. Таким чином, фінальна мета трансгуманізму виявляється не надто райдужною, а головне, не просто когнітивною, а гедоністичною.

Оптимістичні прогнози злиття людини зі штучним інтелектом, або "самозрощування" з комп'ютером, дає відомий футуролог Рей Курцвейл. Він зазначає, що дані інновації принесуть людям користь і поліпшать якість їхнього життя. Люди перенесуть свою свідомість у хмару і зможуть "розвантажити" мозок. Згодом з'являться комп'ютери, зіставні по розуму з людиною. Ми будемо

завантажувати туди своє мислення, підключати його до "хмари" і розширювати свої можливості. Це також забезпечить збільшення "неокортексу" – нових областей кори головного мозку, що відповідають за сенсорне сприйняття, усвідомлене мислення, мову, здатність до творчості й почуття гумору. Експерт переконаний, що ми станемо більш смішливими, музичними, сексуальними, виявимося втіленням власних цінностей. За його прогнозами, в 2029 році відбудеться злиття людського інтелекту і штучного, а сингулярність (виникнення мегарозуму) здійсниться у 2045 році [6].

Численні трансгуманістичні прогнози припускають оптимальний і синхронний розвиток раціональних і творчих здібностей індивіда. Ключовим моментом тут є міра очікуваної самостійності постлюдини, тобто її незалежності, незумовленості з боку штучного інтелекту. Саме загроза заміщення ексклюзивної духовності суб'єкта програмними алгоритмами збуджує нерозв'язні суперечності в дискурсі навколо трансгуманістичної моделі. Наприклад, сучасний російський критик і публіцист В. Лобанов констатує заяву передових генетиків про те, що генетично детермінуються такі людські риси, як рівень інтелекту, самостійність і залежність, активність і пасивність, недовірливість і тривожність, екстравертність і інтровертність, чутливість або толерантність до стресів, альтруїзм і егоїзм, пасивність і сексуальність, агресивність і доброзичливість [7].

Прогнозувати соціальні наслідки розвитку технологій досить складно. Безсумнівно, свобода людини у виборі способу життя значно збільшиться. Біологічні процеси будуть взяті під контроль в медичних цілях (за допомогою генної інженерії, гормональних препаратів і мікропристроїв). Інтелектуальні здібності будуть значно розширені (когнітивні методи, доповнена реальність, ноотропні препарати, агенти штучного інтелекту). Тіло людини буде перебудовуватися в косметичних та інших цілях. Значна частина населення буде являти собою транслюдей. Для виходу з глобальної екологічної кризи буде необхідний перехід розумного життя на більш високий рівень – ноосферу або Сферу колективного розуму, де люди і комп'ютери стануть подібні нейронам

мозку глобальних розмірів, якими буде управляти PAIS (персональний комп'ютер). Однак, на думку В. Лобанова, з цього слідує, що індивідуальна свобода особистості буде обмежена там набагато сильніше, ніж в сучасному суспільстві, оскільки "колективний розум" – це ні що інше, як світовий тоталітаризм або, іншими словами, рукотворний Бог, що перетворить суспільство на "человейнік" [7].

Якщо свобода задоволень і не вінчає собою піраміду ліберальних цінностей, то, у всякому разі, є тим еталоном, який служить противагою на шальках терезів, що визначають цінність (вагомість) справедливості, рівності, правопорядку, щастя та інших суспільних ідеалів. Саме максимальна кількість задоволення арифметично виправдовує етику раціонального індивідуалізму і легітимує ліберальну демократію. Витоки цього знаходяться в філософії утилітаризму: людина шукає задоволення і уникає болю; індивід сам знає, що для нього краще; об'єктивна мораль – це сума корисності індивідів, їх задоволеності та раціонального консенсусу між ними. Дані принципи лежать в основі гуманістичної моралі і права з часів республік Просвітництва до епохи європейської ліберальної демократії. Раціональний консенсус і договірна справедливість визнають пріоритет свободи самовираження і незалежність кожного індивіда, взаємне визнання цінності один одного, і достатність принципу не завдання шкоди іншому.

Еволюція гуманізму призвела до панування принципу: головне – не втручатися в справи інших, не залежно від того, в які взаємини вступають ці інші, які союзи і сім'ї вони створюють, який спосіб життя ведуть, які їхні сексуальні, релігійні та політичні інтереси, чи йдуть вони на вбивство або самогубство і т. п. Кожна людина "має право" практично на все при наявності цілепокладання й за умови, що це не буде суперечити інтересам інших людей. І оскільки головний інтерес – це отримання задоволення і збільшення його кількості, то кожен має на це право. При цьому він "не має права" судити і засуджувати кого-небудь за якість цих задоволень, адже вертикальної шкали цінностей не існує – все суб'єктивно. Це очевидна істина раціональної

утилітарної етики: немає різниці в якості задоволень і насолод, є різниця лише в їх кількості. Немає "вищих" і "нижчих" цінностей – секс і театр однаково значущі і прекрасні – все на любителя. Саме на цьому побудована сучасна мораль прав людини, і вона прогресує в бік утилітарного конс'юмеризму.

З емоційними і тривожними заявами з цього приводу виступає в своїх відеолекціях на You Tube російський філософ Іван Нінеко, який читає в США спецкурси на морально-правову тематику [8]. На його думку, мораль прав людини сьогодні дуже віддалилася від класичного гуманізму з його "вищими цінностями" і навіть протистоїть йому. Сучасна ліберальна концепція прав людини не розрізняє тваринне і людяне в людині, захищаючи в рівній мірі і те й інше. Так, право і суспільна мораль часто дозволяють перемогти тваринному, в тому випадку, якщо в ньому є потреба, воно раціонально виправдане і за нього проголосує більшість. Як приклад І. Нінеко приводить оголошення приватної особи, одного разу знайдене ним в мережі Інтернет в Німеччині: "Шукаю людину, яка бажає бути з'їденою". Емоційна і талановита деконструкція вченим цієї фрази в дискурсі неоліберальних цінностей і прав людини знімає її, на перший погляд, шокуючий сенс, а точніше, підмінює його іншим, не менш шокуючим, сенсом: "з'їсти" і "бути з'їденим" – це природні права людей, при наявності у них цілепокладання і консенсусу як результату домовленості. Закономірність такого висновку, на думку І. Нінеко, свідчить про моральний глухий кут і кризу класичної концепції прав людини в сучасних реаліях. Ця теза легла в основу його "гуманістичної критики" прав людини, що стали антигуманними [9].

Підтвердженням панування суб'єктивного раціонального цинізму може також служити фраза, розміщена на офіційному сайті Російського трансгуманістичного співтовариства як епіграф або преамбула до викладених нижче основних тез філософії трансгуманізму. Зміст її наступний: «Директиви "стався до інших так, як хочеш, щоб ставилися до тебе" і "їж людське м'ясо по середах і п'ятницях" сприймаються філософією трансгуманізму однаково скептично» [9]. Тобто, слід розуміти, що моральний категоричний імператив у

своїй догматичній принциповості, об'єктивності та універсальності, настільки ж безглуздий в методологічному і моральному відношенні в умовах релятивного індивідуалізованого соціуму, як і заклик "їсти людське м'ясо по середах і п'ятницях".

Так чи інакше, крайній лібералізм призводить до надмірно егоїстичного натуралізму в етико-правовій сфері. Хто ж в сучасному світі ще веде мову про "вищі цінності"? Ті, хто знаходяться в опозиції до ліберальної концепції прав людини: ІГІЛ, Аль-Каїда, Патріарх Кирил, Далай-лама – тобто фундаменталісти й традиціоналістськи налаштовані ідеологи. Курйозність даної ситуації лише видима. Насправді все досить трагічно: розвінчано об'єктивні ідеали, потоптана "вища правда", з людини зняті всі обмеження – моральні та фізичні. Антропологічна трансгресія через кордони природні, духовні, віртуально-тілесні робить метапростір права місцем потенційної свободи людини, що вийшла за межі своєї людської сутності.

Висновки./Conclusions. Таким чином, гуманізм у своїй трансгресуючій формі бачить еволюцію людини вельми односторонньо. Духовне, моральне, інтимне приноситься в жертву когнітивному, раціональному, корисному, індивідуальному. Свобода етична здає свої позиції на користь свободи юридичної. Отже, людина сьогодні не в змозі обрати конструктивної стратегії для синтезу гіперрізноманітних форм, цінностей, ідеалів, вимог, норм, обмежень та епістемологічних режимів, що діють у складних гібридних культурних палітрах глобального світу.

Список літератури

1. Strandbrink P. Nostalgia and Shrinkage: Philosophy and culture under post-postmodern conditions. *Educational Philosophy and Theory*. 2018. Vol. 50. Issue 14: Special issue: What Comes after Postmodernism? P. 1407 – 1408.
2. Горячковская А. Н. Философия трансгуманизма: о суррогатах бытия, похищении идентичности и эвтаназии человечества. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Теорія культури і

філософія науки. №1092(2014): Випуск 50. URL:
<http://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/209>.

3. Бостром Н. Стоит ли бояться отключения Матрицы? URL:
<http://humanextinction.ru/matriza25.html>.

4. Пирс Д. Гедонистический императив / пер. с англ. Александра Баженова, 2015. URL: https://vk.com/doc35110420_529542453.

5. Бостром Н. Выработка ценностей. *Искусственный интеллект: Этапы. Угрозы. Стратегии* / пер. с англ. Сергея Филина. М.: Издательство «Манн, Иванов и Фербер», 2016. URL:
https://element.ru/bookclub/chapters/433044/Iskusstvennyy_intellekt_Glava_iz_knigi

6. Футуролог Рей Курцвейл – о победе искусственного интеллекта и шести эпохах эволюции URL: <https://apparat.cc/world/kurtzveil-on-ai/>.

7. Трансгуманизм в интерпретации В. А. Лобанова. URL:
http://samlib.ru/l/lobanow_w_a/samlibrullobanow_w_amsworddocshtml-2.shtml.

8. Нинико И. Гуманистическая критика прав человека (декабрь 2016 г.). URL: www.youtube.com/watch?v=TcC8uOnYofA&t=1382s.

9. 8 тезисов философии трансгуманизма. URL: <http://transhumanism-russia.ru/content/view/459/110/>.

SCI-CONF.COM.UA

MODERN SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS



**ABSTRACTS OF II INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 3-5, 2020**

**STOCKHOLM
2020**

MODERN SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS

Abstracts of II International Scientific and Practical Conference

Stockholm, Sweden

3-5 May 2020

Stockholm, Sweden

2020

UDC 001.1

BBK 57

The 2nd International scientific and practical conference “Modern science: problems and innovations” (May 3-5, 2020) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2020. 974 p.

ISBN 978-91-87224-07-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Editorial board

Pateras Corunis, Athens, Greece
Toma Sorin, University of Bucharest, Romania
Velizar Pavlov, University of Ruse, Bulgaria
Vladan Holcner, University of Defence, Czech Republic
Silvia Trifonova, University of National and World Economy, Bulgaria
Marian Siminica, University of Craiova, Romania
Mirela Cristea, University of Craiova, Romania

Olga Zaborovskaya, State Institute of Economics, Russia
Peter Joehnk, Helmholtz - Zentrum Dresden, Germany
Demidas Noevus, Athens, Greece
Fran Galetic, University of Zagreb, Croatia
Goran Kutnjak, University of Rijeka, Croatia
Janusz Lyko, Wroclaw University of Economics, Poland

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: sweden@sci-conf.com.ua

homepage: <http://sci-conf.com.ua>

©2020 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2020 SSPG Publish ®

©2020 Authors of the articles